

בס"ד, י"ד חשוון התשפ"ו

זבחים נ"ב – האם שיירי הדם מעכבים את הקורבנות הפנימיים, ודיני חטאות

שאלות:

1. אורי כהן שכח לשפוך את שיירי הדם על היסוד לאחר שנתן את מתנות הדם. הקורבן פסול?

האם שיירי הדם בקורבנות הפנימיים מעכבים?

הגמרא ממשיכה את הדיון מהדף הקודם. ושואלת על הדרשה השלישית, אולי הכוונה היא שמתן דם העולה (זריקת הדם) יהיה על היסוד, הגמרא מקשה: אם זו הכוונה למה נאמר "מזבח העולה" ולא פשוט "העולה"? (כי מתן דם חטאת הוא על הקרנות ולא על היסוד, ולכן מדובר רק על קורבן העולה). הגמרא מתרצת שאילו נאמר רק "יסוד העולה", היינו חושבים שיש לזרוק מדם העולה על צד היסוד. עכשיו שנאמר "יסוד מזבח העולה", הכוונה היא אולי לזרוק על גג היסוד. ועל זה בא הקל וחומר של רבי ישמעאל ורבי עקיבא לפסול את האפשרות הזו, כי לדין הזה לא צריך פסוק: "ומה שיירי חטאת שאינם מכפרים טעונים גג יסוד, תחלת עולה שמכפרת אינו דין שטעונה גג יסוד?". ולכן דורשים את המילים "יסוד מזבח העולה" תן יסוד למזבחה של עולה. והגמרא דנה בהבדל בין הקל וחומר שדרש רבי עקיבא לזה שדרש רבי ישמעאל.

שני הסברים למחלוקתם:

1. הסבר רב אדא בר אהבה: המחלוקת היא בשאלה האם שפכת שיירי הדם מעכבת את כפרת הקורבן. רבי ישמעאל סובר שכן, ואילו רבי עקיבא, שהוסיף בדרשת הקל וחומר את המילים "וְאִין בְּאִין לְכַפֵּר", סובר שלא.

2. הסבר רב פפא: הוא חולק וטוען שלכולי עלמא שיירי הדם לא מעכבים. המחלוקת ביניהם היא בשאלה אחרת: האם מיצוי (סחיטת שארית הדם אחרי ההזאה) של חטאת העוף מעכב. רבי ישמעאל סובר שכן, ורבי עקיבא סובר שלא.

○ הוכחה לשיטת רב פפא: הגמרא מביאה ברייתא שעוסקת בחיוב שפכת דם פר יום הכיפורים על היסוד. בברייתא הזו, רבי ישמעאל לומד ששיירי הדם לא מעכבים, מהפסוק "וְכֹלֵה מִכֶּפֶר" שנאמר לגבי עבודת יום הכיפורים. הפסוק הזה מלמד שברגע שהסתיימו מתנות הדם העיקריות, הכפרה הושלמה.

○ הגמרא מקשה: אם רבי ישמעאל סובר שמיצוי חטאת העוף מעכב, זה סותר ברייתא אחרת מבית מדרשו, שדורשת את הפסוק "וְהִנְשָׂאֵר בְּדָם יִמְצָה" – "הנשאר ימצה, ואם לא נשאר – לא ימצה", מה שמוכיח שזה לא חובה ולא מעכב.

○ הגמרא מתרצת שזו מחלוקת תנאים מה סובר רבי ישמעאל בשאלה הזו.

2. גרשון גמר להזות מדם חטאת העוף ולא נשאר לו עוד דם למצות על המזבח, מה עושים?

האם עוד תנא סובר ששיירי מעכבים (בקורבנות פנימיים)?

רמי בר חמא מביא ברייתא נוספת שהתנא שלה סובר ששיירי הדם מעכבים.

○ הברייתא דנה בפסוק "**הִכְהֵן הַמַּחְטָא אֶתְּהָ יֶאֱכֹלְנָהּ**", ודורשת את המילה "**אתה**" למיעוט: רק חטאת שדמה ניתן כהלכה (**למעלה** מהחוט הסיקרא) – נאכלת, אבל אם שינה ונתן את דמה למטה – היא נפסלת.

- הברייתא **שואלת** למה נדרש פסוק מיוחד כדי לפסול מקרה כזה ("וְכִי מֵאִין בְּאֵתְּ?" – כלומר, למה שתהיה הוה אמינא שזה בכלל כשר?). היא מציגה סדרת ניסיונות ללמוד שהמקרה הזה פסול ודוחה אותם:

1. **ניסיון ללמוד** מחטאת העוף (שדמה ניתן למטה, ואם נתנו למעלה – היא פסולה מהמילה "חטאת הוא")? **דחייה**: בחטאת בהמה יש צד להקל, כי שירי דמה ניתנים למטה, מה שאין כן בחטאת העוף.

2. **המשך הניסיון (כתשובה לדחייה)**: אז נלמד מחטאות פנימיות, ששיירי דמן ניתנים בחוץ (במקום אחר ממתנות הדם), ואם נתן את כל הדם בחוץ מתחילה – הקורבן פסול. אם ככה, למה שנחשוב בחטאת בהמה, שאם שינה ונתן את דמה למטה, היא תהיה כשרה?

דחייה נוספת: גם מחטאות פנימיות אי אפשר ללמוד, כי הן חמורות יותר, בכך ש"אין מזבח הפנימי ממרקן" (לא מסיים את כל עבודתו), בניגוד לחטאת חיצונית שבה כולם מסכימים ששיירי הדם לא מעכבים.

- **מסקנת הברייתא**: מכיוון שאי אפשר ללמוד את הפסול מלימוד, נדרש הפסוק המיוחד "**אתה**".

- **פירוש רמי בר חמא: רמי בר חמא** מתמקד בדחייה האחרונה. הוא מפרש שהביטוי "שאינ מזבח הפנימי ממרקן" משמעו שגמר העבודה תלוי בשפיכת שיירי הדם בחוץ. אם ככה, יש לנו הוכחה שהתנא של הברייתא הזו סובר ששיריים (בקורבנות פנימיים) מעכבים.

- **דחיית רבא: רבא** דוחה את ההוכחה. הוא טוען שאם אכן שיריים היו מעכבים, אפשר היה לבנות קל וחומר פשוט: "ומה דמים פנימיים, שסופן חובה בחוץ (כי שירי הדם מעכבים בקורבנות פנימיים), אם נתנם בהתחלה בחוץ – לא כיפר; דמים עליונים, שאין סופן חובה למטה (כי שירי הדם בקורבנות חיצוניים לא מעכבים), אם נתנם מתחילה למטה – לא כל שכן שלא כיפר?".

מכיוון שהברייתא לא השתמשה בקל וחומר הזה ונזקקה לפסוק, סימן שהיא לא סוברת ששיריים מעכבים. לכן, **רבא** מפרש שהביטוי "אין מזבח הפנימי ממרקן" מתייחס לעובדה שהכפרה תלויה בעבודות נוספות בפנים (כמו הזאות על הפרוכת), וזה לא קשור לשפיכת השיריים.

3. הפסוק אומר "**וְכֹלֵה מִכֶּפֶר**". האם הכוונה היא שסיום הכפרה מסיים את העבודה, או שצריך לסיים את כל העבודות כדי שתהיה כפרה?

מחלוקת רבי עקיבא ורבי יהודה

הגמרא מביאה ברייתא נוספת העוסקת בעיכוב השיריים.

- **בברייתא: רבי עקיבא** דורש מהפסוק "**וְכֹלֵה מִכֶּפֶר**" (שנאמר בעבודת יום הכיפורים של הכהן הגדול) – "אם כיפר, כילה; ואם לא כיפר, לא כילה". כלומר, מה שקובע הוא הכפרה

(מתנות הדם), והשאר לא מעכב. **רבי יהודה** חולק ודורש: "אם כילה, כיפר; ואם לא כילה, לא כיפר". כלומר, רק אם סיים את כל העבודות, הכפרה הושלמה.

○ **הסבר המחלוקת: רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי** נחלקו מה המשמעות של המחלוקת הזו:

▪ **דעה אחת (משמעות דורשים):** ההבדל הוא רק בדרך הדרשה (האם דורשים מההתחלה לסוף או מהסוף להתחלה), אבל שניהם מסכימים להלכה ששיריים לא מעכבים. לפי השיטה הזו, גם **רבי יהודה** מתכוון רק לכילוי כל מתנות הדם (והוא צריך פסוק מיוחד ללמד שכל המתנות מעכבות, כי את המילה "חוקה" הוא דורש רק לדברים הנעשים בבגדי לבן).

▪ **דעה שנייה (מחלוקת עקרונית):** המחלוקת היא האם שיריים מעכבים. **רבי עקיבא** סובר שלא, ו**רבי יהודה** סובר שכן (כי לשיטתו "כילה" כולל את כל העבודות, כולל שפיכת השיריים שנלמדה מפר כהן משיח, ורק אז מכפר).

○ **ניסיון הכרעה:** הגמרא מנסה להוכיח **שרבי יהושע בן לוי** הוא זה שסובר כדעה השנייה, כי הוא מזכיר את "האומר ששיריים מעכבים". אבל הגמרא דוחה את ההוכחה, ומראה שגם **רבי יוחנן** סובר שיש דעה כזו. המסקנה היא ששניהם מסכימים שיש דעה כזו, אבל זה לא בהכרח אומר שהם מייחסים אותה ל**רבי יהודה** במחלוקת שלנו. לכן, השאלה מי מהם אמר איזו דעה לא נפתרה.

בסוף הדף מתחילה משנה חדשה שמתארת את עבודת חטאות הציבור והיחיד: שחיטתן וקבלת דמן בצפון, ומתן הדם על ארבע הקרנות של המזבח החיצון, בסדר סיבובי נגד כיוון השעון. והגמרא תדון במשנה הזו בדף הבא.